

EU:s/OECD-INFE:s ram för vuxnas finansiella kompetens

Förklaring

Blått: förslag till kompetenser som avser digital finansiering och digitalt tillhandahållande av finansiell information, utbildning och rådgivning
Grönt: förslag till kompetenser som avser hållbar finansiering
<i>Kursiv stil:</i> begrepp som definieras i ordlistan

1. Pengar och transaktioner

Ämne	Medvetenhet, kunskap och förståelse	Färdigheter och beteende	Självförtroende, motivation och attityder
1.1 Pengar och valutor	Former och användning av pengar <ol style="list-style-type: none"> 1. Medveten om att pengar kan anta olika former 2. Förstår betydelsen av lagligt betalningsmedel 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Kan använda och spara pengar på ett säkert sätt i alla dess former 4. Tar hänsyn till de relativa fördelarna och nackdelarna med olika former av pengar när man väljer vilka man ska använda sig av 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Är motiverad att lära sig om olika former av pengar 6. Känner sig trygg med att använda olika former av pengar
	Sedlar och mynt <ol style="list-style-type: none"> 7. Vet hur man identifierar äkta sedlar och mynt 8. Är medveten om att valutor eller specifika sedlar och mynt med tiden kan bli föråldrade och inte längre användas som officiella pengar/betalningsmedel 	<ol style="list-style-type: none"> 9. Vidtar lämpliga åtgärder om sedlar eller mynt misstänks vara förfalskade 10. Byter ut föråldrade sedlar och mynt mot nya inom den tidsfrist som fastställts för ett sådant utbyte 	<ol style="list-style-type: none"> 11. Intar rätt attityd vid upptäckt av förfalskade pengar

	<p>Utländsk valuta</p> <p>12. Vet hur man tillämpar växelkurser för att omvandla valutor</p> <p>13. Känner till att transaktionsavgifter, provisioner och växelkurser varierar över tid och mellan olika växlingsställen</p> <p>14. Förstår hur varierande växelkurser påverkar penningöverföringar, resor till utlandet eller utländska köp</p> <p>15. Är medveten om att det finns valutakonverterare</p>	<p>16. Kan omräkna priser i olika valutor</p> <p>17. Tar hänsyn till kontoavgifter och växelkurser vid beslut om hur pengar ska överföras eller utbytas</p>	<p>18. Känner sig trygg med att hantera transaktioner i olika valutor</p> <p>19. Jämför växelkurser från olika leverantörer för att hitta den bästa</p>
<p>1.2 Inkomst</p>	<p>Inkomstkällor</p> <p>20. Känner till källorna till förvärvs- och kapitalinkomster, inklusive tillgängliga statliga förmåner och kraven för att erhålla dem</p> <p>21. Förstår varför en persons nettoinkomst kan variera</p> <p>22. Kan identifiera lagliga sätt att öka inkomsten</p> <p>23. Förstår hur tillgångar eller investeringar kan utgöra en inkomstkälla</p>	<p>24. Deklarerar alla inkomstkällor till skattemyndigheterna</p>	<p>25. Är bekväm med att diskutera inkomst med andra vid behov</p>

	<p>Lönebesked och kontrolluppgifter</p> <p>Förstår</p> <p>26. posterna i ett lönebesked och kontrolluppgifter</p> <p>27. hur man får tillgång till, sparar och håller koll på relevant information om en persons inkomst</p> <p>28. skillnaden mellan brutto- och nettoinkomst</p> <p>29. att vissa automatiska löneavdrag kan öronmärkas för att bygga upp tillgångar/tillhandahållande av rättigheter eller betalning av utgifter</p>	<p>30. Kontrollerar lönebesked och kontrolluppgifter och sparar dem för framtida bruk</p> <p>31. Jämför den faktiska inkomsten med den förväntade inkomsten och klara ut eventuella skillnader</p> <p>32. Använder brutto- eller nettoinkomst, beroende på vad som är tillämpligt när beslut ska fattas</p> <p>33. Tar hänsyn till hela lönepaketet, inklusive sociala avgifter och bidrag till sparande i förekommande fall, vid en jämförelse av den löpande inkomsten och alternativa inkomster</p>	
	<p>Inkomstbehov</p> <p>34. Förstår att utgifterna helst inte ska överstiga inkomsterna</p> <p>35. Är medveten om att det är viktigt att ha en tillräcklig inkomst efter pensionen</p>	<p>36. Bedömer de nuvarande inkomstbehoven och försöker hitta sätt att få en inkomst som är tillräcklig för att tillgodose dessa behov</p> <p>37. Gör en realistisk bedömning av den förväntade inkomsten</p> <p>38. Avsätter en del av inkomsten till pensionen</p>	<p>39. Är motiverad att hitta sätt att få tillräckliga inkomster för att bevara nuvarande och framtida levnadsstandard</p>

	<p>Karriärens inverkan på inkomsten</p> <p>40. Är medveten om att olika jobb och yrkesbanor, t.ex. egenföretagande, är förknippade med olika inkomstnivåer över tid</p>	<p>41. Vidtar praktiska åtgärder för att få ett visst yrke eller förverkliga en affärsidé, om så behövs</p>	<p>42. Känner sig trygg med att göra ett yrkesval eller förverkliga en affärsidé och överväga att byta jobb, om så behövs</p>
<p>1.3 Priser, inköp och betalningar</p>	<p>Priser</p> <p>Vet</p> <p>43. hur man beräknar och tolkar pris per enhet vid inköp, i förekommande fall</p> <p>44. att samma varor eller tjänster kan prissättas olika beroende på en rad olika faktorer, såsom leverantör, plats eller tidpunkt för köpet</p> <p>45. att pengars köpkraft kan variera över tid på grund av inflation</p> <p>46. att pris inte är det enda relevanta kriteriet för att köpa en specifik produkt, utan att kvalitet och villkor också spelar roll</p>	<p>50. Beräknar eller uppskattar det slutliga priset på en vara eller tjänst</p> <p>51. Försöker hitta sätt att hantera inflationens inverkan på penninginnehavet</p> <p>52. Försöker köpa varor och tjänster till ett skäligt pris</p>	<p>53. Är självsäker när det gäller att förhandla fram ett skäligt pris</p>

	<p>47. att den faktiska kostnaden för en vara eller tjänst kan bero på faktorer som skatter, växelkurser, fraktkostnader och tullar (om den beställs från länder utanför EU)</p> <p>48. hur man beräknar det slutliga konsumentpriset om detta inte anges på varans prislapp</p> <p>49. att när man köper produkter på nätet kan priset på identiska varor eller tjänster skilja sig åt beroende på bland annat webbplatsen eller webbhistoriken, de fraktvillkor som tillämpas eller var köpet görs</p>		
	<p>Prisjämförelse</p> <p>54. Förstår att information från kostnadsjämförelseverktyg på nätet kan vara ofullständig, felaktig eller partisk</p>	<p>55. Jämför priserna på liknande varor som säljs genom olika kanaler (däribland av fysiska leverantörer och nätleverantörer)</p> <p>56. Kan använda tillförlitliga jämförelseverktyg på nätet, när sådana finns tillgängliga, för att jämföra pris, kvalitet och villkor för varor och tjänster</p>	<p>57. Känner sig trygg med att fatta beslut med utgångspunkt i information från tillförlitliga prisjämförelseverktyg (online) som utvecklats av <i>opartiska</i> leverantörer</p>
	<p>Köp</p> <p>58. Förstår att pengar som används för att köpa en viss vara eller tjänst inte längre finns tillgängliga till något annat [begreppet <i>alternativkostnad</i>]</p>	<p>64. Tar hänsyn till det övergripande värdet eller nyttan av ett potentiellt köp samt priset</p>	<p>Är självsäker när det gäller att</p>

	<p>59. Förstår att oåterkalleliga kostnader som har uppstått tidigare inte bör påverka köpbeslut som fattas i dag [begreppet <i>icke återvinningsbara kostnader</i>]</p> <p>60. Vet att det kan finnas substitut för produkter, i vissa fall även begagnade eller renoverade produkter, och tjänster som kan kosta mindre än de som först identifierades</p> <p>61. Vet att det kan finnas kompletterande produkter och tjänster som krävs för att använda vissa produkter eller tjänster</p> <p>62. Känner till tillämpliga konsumenträttigheter vid köp, särskilt på nätet (dvs. retur, offentliggörande av information)</p> <p>Inser</p> <p>63. att reklam, specialerbjudanden och media kan ha en stor inverkan på vad man uppfattar som önskvärda köp</p>	<p>65. I tillämpliga fall och enligt lag, returnerar köp som görs på nätet eller genom någon annan typ av distansförsäljning inom den lagstadgade tidsfristen för fullständig återbetalning</p> <p>66. Utarbetar strategier för att inte spendera för mycket pengar, bland annat genom att undvika eller minimera impuls köp och andra oavsiktliga konsekvenser av reklam och sociala påtryckningar</p> <p>67. Strävar efter att fatta välgrundade köpbeslut</p> <p>68. Överväger hållbara alternativ till nya inköp, såsom återanvändning och återvinning</p>	<p>69. använda rätten att returnera köp som gjorts på nätet eller genom någon annan typ av distansförsäljning inom den lagstadgade tidsfristen för fullständig återbetalning, i tillämpliga fall och enligt lag</p> <p>70. säga nej till otillfredsställande eller oönskade försäljningserbjudanden, inklusive erbjudanden på nätet (t.ex. popup-fönster och onlineannonser)</p> <p>71. stå emot påtryckningar för att göra oplanerade inköp</p>
	<p>Betalningssätt och överföring av pengar</p> <p>72. Förstår skillnaden mellan olika betalningssätt och vet hur de ska användas på ett säkert sätt (t.ex. betal- eller kreditkort, internetöverföringstjänster, banköverföring till ett privatkonto, mobil/digital plånbok och direktbetalning)</p>	<p>80. Använder lämpliga metoder och tekniker för att göra betalningar, med hänsyn till den valda metodens totala kostnad, risk och personliga bekvämlighet</p>	<p>84. Vill lära sig om olika betalnings- och överföringsmetoder</p>

	<p>73. Vet hur man bedömer de potentiella riskerna och fördelarna med olika betalningssätt</p> <p>74. Är medveten om att vissa betalningssätt är en form av lån och förstår hur detta påverkar det totala priset och att olika typer av transaktioner har olika konsekvenser för kassaflödet</p> <p>75. Känner till de grundläggande reglerna mot penningtvätt när det gäller användningen av kontanter och betalningar och följer dessa</p> <p>Är medveten om att</p> <p>76. det inom EU finns en rätt till ett <i>betalkonto med grundläggande funktioner</i> oberoende av personens boställningsort eller ekonomiska situation</p> <p>77. EU:s regler gör det möjligt för konsumenter att öppna och byta bankkonton var som helst i EU</p> <p>78. ett <i>betalkonto med grundläggande funktioner</i> kan erbjudas av traditionella kreditinstitut och onlinekreditinstitut</p> <p>79. det finns ett snabbt förfarande för konsumenter som vill byta konto från en bank till en annan</p>	<p>81. Kan utföra betalningar online via olika betalningstjänster och i enlighet med digitala säkerhetsåtgärder</p> <p>82. Vidtar åtgärder för att använda ett <i>betalkonto med grundläggande funktioner</i>, om man har rätt till ett sådant</p> <p>83. Vidtar åtgärder för att använda ett <i>betalkonto som passar de individuella behoven och kraven</i></p>	<p>85. Känner sig trygg med att använda olika betalnings- och överföringsmetoder och att välja de bästa sätten att överföra pengar, med beaktande av kostnader och risker</p> <p>86. Känner sig trygg med att ansöka om att öppna ett <i>betalkonto med grundläggande funktioner</i>, om man har rätt till ett sådant</p>
--	---	---	---

	<p>Kontroll av och översikt över betalningar och inköp</p> <p>87. Förstår att misstag kan förekomma vid betalningar och inköp och vet hur man upptäcker dem på fakturor, räkningar och kvitton</p> <p>88. Vet att vissa kvitton bör sparas som bevis på ett köp</p>	<p>89. Kontrollerar betalningsuppgifter, kvitton och växel, fakturor och räkningar i tillämpliga fall</p> <p>90. Begär kvitto om det inte har tillhandahållits och sparar kvitton och andra relevanta handlingar som rör viktiga inköp</p> <p>91. Håller koll på alla pengar som betalats ut eller spenderats</p>	<p>92. Dubbelkontrollerar om ett misstag har begåtts vid en betalning eller ett inköp och vidtar åtgärder om så är fallet</p>
	<p>Konsekvenser av köp</p> <p>93. Vet att vissa köp kan medföra löpande kostnader för t.ex. underhåll eller lagring</p> <p>94. Håller koll på när prenumerationer avslutas och om de kommer att förnyas automatiskt</p>	<p>95. Tar hänsyn till de långsiktiga konsekvenserna av prenumerationer och andra köp som kräver upprepade betalningar</p> <p>96. Fattar välgrundade beslut om den övergripande effekten av alternativ för att dela upp betalningar över tid</p> <p>97. Gör eventuella löpande betalningar enligt överenskommelse</p> <p>98. Fattar välgrundade beslut om huruvida stora köp ska göras omedelbart eller i framtiden</p>	<p>99. Känner sig bekväm med att tillämpa kunskaper om faktorer som inflation och växelkurser vid beslut om huruvida ett köp ska skjutas upp</p>

	<p>Hållbarhetsaspekter av priser och köp</p> <p>100.Är medveten om att köpta varor eller tjänster kan ha olika miljömässiga och sociala effekter</p>	<p>101.Räknar in sina miljömässiga, sociala och styrningsrelaterade preferenser i beslutet att köpa en vara eller tjänst</p>	<p>102.Vill lära sig mer om varans eller tjänstens ursprung, produktionsvillkor samt miljömässiga och sociala effekter, om så behövs, samt styrningen av det företag som erbjuder varan eller tjänsten</p> <p>103.Ifrågasätter, när så är lämpligt, den information om miljömässiga och sociala effekter samt styrningen som säljaren rapporterat, om så behövs</p>
<p>1.4 Bokföring och avtal</p>	<p>Att förstå och ingå avtal</p> <p>104.Förstår de rättsliga konsekvenserna av att ingå ett avtal eller godkänna villkoren vid köp av en tillgång, produkt eller tjänst</p> <p>105.Förstår att en <i>elektronisk underskrift</i> kan ha samma rättsverkan som en fysisk underskrift</p>	<p>106.Undertecknar, om allt känns bra, avtal i pappersform eller, i förekommande fall, elektroniskt</p> <p>107.Kontrollerar bokföring och avtal för att sedan arkivera dem på ett ordnat och lättillgängligt sätt</p>	<p>108.Är villig att vid behov be om råd innan ett avtal undertecknas i pappersform eller, i förekommande fall, elektroniskt</p>

	<p>Bokföring</p> <p>109.Är medveten om vikten av att förvara vissa handlingar på en plats där de kan kommas åt vid behov</p> <p>110.När det gäller dokument i elektroniskt format, vet vad molnlagring är och känner till konsekvenserna av att spara handlingar i molnlagringstjänster (t.ex. vad gäller säkerhet och kostnader)</p>	<p>111.Kan hämta handlingar vid behov, även om de finns sparade i molnlagringstjänster</p> <p>112.Ifrågasätter otydligheter i bokföringshandlingar och avtal och begär att eventuella fel korrigeras</p> <p>113.Begär bokföringshandlingar och skriftliga avtal om sådana inte tillhandahållits</p> <p>114.Har flera säkerhetskopior av bokföringen, även i elektroniskt format</p>	
--	--	---	--

2. Ekonomisk planering och förvaltning

Ämne	Medvetenhet, kunskap och förståelse	Färdigheter och beteende	Självtillit, motivation och attityder
2.1 Budgetering	<p>Koll på inkomster och utgifter</p> <p>115. Är medveten om att nyligen genomförda transaktioner kanske inte finns med i den senaste redovisningen</p>	<p>116. <i>Spårar regelbundet utgifter</i></p> <p>117. Skiljer mellan fasta och rörliga utgifter</p> <p>118. Prioriterar nödvändiga utgifter högre än utgifter som inte är det</p> <p>119. Skiljer mellan företagets och hushållets intäkter och utgifter</p>	
	<p>Upprätta en budget</p> <p>120. Vet vad en budget är, hur man gör upp en och varför det är fördelaktigt att göra det</p> <p>121. Känner till tillförlitliga budgeteringsverktyg som utvecklats av <i>opartiska</i> leverantörer, <i>inklusive mobilappar och andra digitala verktyg och tjänster för budgetering</i></p>	<p>123. Identifierar vad som är behov och vad som är önskemål och prioriterar därefter</p> <p>124. Gör upp en regelbunden budget för att planera inkomster, sparande och utgifter, med hjälp av lämpliga verktyg om sådana finns tillgängliga</p>	<p>126. Tar sig tid att göra upp och hålla en budget som en strategi för att behålla eller öka sitt finansiella välmående</p> <p>127. Är motiverad att beakta den totala budgeten när utgiftsbeslut fattas</p>

	<p>122.Förstår varför det är viktigt att ta hänsyn till utsikterna på medellång och lång sikt vid budgetering</p>	<p>125.<i>Använder regelbundet tillförlitliga budgeteringsverktyg, bl.a. mobilappar eller andra digitala verktyg, som utvecklats av opartiska leverantörer</i></p>	<p>128.Strävar efter att se bortom de omedelbara behoven och önskemålen vid budgeteringen för att tillgodose mer långsiktiga behov</p> <p>129.Är bekväm med att justera budgeten vid behov</p>
<p>2.2 Förvaltning av inkomster och utgifter</p>	<p>Grunderna för förvaltning av inkomster och utgifter</p> <p>130.Förstår varför det är viktigt att aktivt förvalta pengar och hålla koll på inkomster och utgifter</p> <p>131.Är medveten om att familjen, samhället och sociokulturella värderingar och sedvänjor kan påverka hur människor förvaltar sina pengar</p>	<p>132.Jämför faktiska utgifter med budgeterade belopp och justerar budgeten eller utgifterna vid behov</p> <p>133.Försöker hitta sätt att anpassa inkomster eller utgifter efter behov, med beaktande av tillfälliga utgifter såsom gåvor, donationer eller semesterresor</p>	<p>134.Känner sig bekväm med att fatta självständiga beslut om inkomster och utgifter</p> <p>135.Känner sig bekväm med att göra personliga prioriteringar i fråga om vilka utgifter som är nödvändiga och vilka som inte är det</p> <p>136.Tar på sig ansvaret för att förvalta sin egen och eventuellt hushållets ekonomi</p> <p>137.Är bekväm med att diskutera ekonomisk planering och förvaltning med närstående</p>

			138. Har inga problem med att agera på andras vägnar för att hantera deras finansiella angelägenheter om man har fått det rättsliga ansvaret för att göra detta
	<p>Förvaltning av oregelbundna och oförutsedda inkomster och utgifter</p> <p>139. Förstår att olika livsstadier och särskilda händelser i privatlivet eller i hushållet kan påverka inkomster och utgifter</p> <p>140. Inser betydelsen av aktiv planering för tillfälliga och oregelbundna utgifter</p> <p>141. Känner till möjliga alternativ för att betala oförutsedda utgifter</p> <p>142. Vet hur mycket pengar som skulle behövas för att täcka utgifterna vid inkomstbortfall</p>	<p>143. Försöker hitta sätt att anpassa inkomster eller utgifter efter behov, med beaktande av oregelbundna utgifter och eventuella inkomstvariationer</p> <p>144. Kan identifiera och välja det bästa alternativet för att betala oförutsedda utgifter</p> <p>145. Fattar välgrundade beslut om användningen av extraordinära inkomster och tillgångar som erhållits, såsom gåvor, priser och arv</p>	
2.3 Sparande	<p>Mål och prioriteringar för sparande</p> <p>Förstår</p>	<p>149. Fastställer ett specifikt sparmål, med en tidsram och en strategi för att uppnå det</p>	<p>152. Känner sig trygg med att sätta egna sparmål utifrån realistiska ambitioner och tror på att det går att nå dessa sparmål</p>

	<p>146.fördelarna med att spara och att ha sparmål samt en plan för att uppnå dem</p> <p>147.fördelarna med att börja spara från ung ålder och att spara regelbundet</p> <p>148.tanken med att behandla det privata sparandet som ett finansiellt åtagande, ibland beskrivet som ”betala dig själv först”</p>	<p>150.Strävar efter att spara varje gång lönen kommer in</p> <p>151.Prioriterar sparande framför vissa former av utgifter som inte är nödvändiga</p>	<p>153.Ser sparande som en grundläggande del i hushållsbudgeten</p>
	<p>Sparbuffert</p> <p>Förstår fördelen med att ha</p> <p>154.besparingar för nödsituationer för att täcka finansiella chocker</p> <p>155.vissa besparingar i lättillgänglig eller likvid form</p>	<p>156.Vidtar åtgärder för att ha besparingar för nödsituationer i syfte att hantera finansiella chocker</p>	<p>157.Värderar den ytterligare <i>finansiella motståndskraft</i> som skapas genom att spara</p> <p>158.Är nöjd med den aktuella sparbufferten eller är motiverad att utöka den</p>
	<p>Ränta</p> <p>159.Förstår hur sammansatt ränta påverkar sparandet och känner till vilka sparmetoder som gör det möjligt att dra nytta av det</p>	<p>160.Fortsätter att spara även när räntan är låg</p> <p>161.Ser till att överväga realräntan på besparingarna</p>	

		162. Använder tillförlitliga och <i>opartiska</i> digitala jämförelseverktyg för att jämföra räntor, avgifter och andra egenskaper hos olika sparkontoalternativ och utvärderar deras inverkan på sparandet	
	<p>Val av sparprodukter</p> <p>163. Känner till vilka olika sparalternativ som finns tillgängliga [eller kan enkelt ta reda på det]</p> <p>164. Vet om att olika sparprodukter kan erbjuda olika kombinationer av avgifter, räntesatser och skattelättnader och medför olika typer av risk</p> <p>165. Är medveten om att sparprodukter kan ha olika hållbarhetsegenskaper (i miljömässigt, socialt och styrningsrelaterat hänseende)</p> <p>166. Vet var man kan få tillgång till lämpliga sparprodukter</p> <p>167. Förstår att valet av ett visst spar- eller investeringsalternativ delvis kan bero på den förväntade tidshorisonten för att uppnå ett sparmål</p> <p>168. Vet hur man bedömer säkerheten för olika sparmetoder</p>	<p>170. Vidtar försiktighetsåtgärder för att skydda sparade pengar</p> <p>171. Väljer sparprodukter utifrån sina preferenser, inklusive hållbarhetspreferenser</p>	<p>172. Känner sig trygg med att välja sparprodukter utifrån sina preferenser, inklusive hållbarhetspreferenser, eller att fråga om råd vid behov</p>

	169.Känner till att en summa på upp till 100 000 euro per person och per institut som sätts in på ett bankkonto skyddas enligt insättningsgarantisystemet		
	Förvaltning av besparingar 173.Känner till tillförlitliga digitala verktyg som utvecklats av <i>opartiska</i> leverantörer och som utformats för att underlätta regelbundet sparande	174.Håller koll på besparingarna växer och gör justeringar vid behov 175.Håller sig uppdaterad om befintliga privatekonomiska förvaltningsverktyg 176.Använder tillförlitliga och <i>opartiska</i> digitala verktyg till stöd för sparbeslut	177.Är motiverad att använda verktyg till stöd för ekonomiska beslut för att förbättra sitt finansiella beteendemönster
2.4 Investeringar	Grunder i att investera 178.Känner till skillnaden mellan att spara och att investera samt mellan skuld och eget kapital 179.Är medveten om att vissa former av investeringar är mer likvida än andra 180.Vet om att värdet av en investering kan öka eller minska	186.Kan beräkna den proportionella ökningen eller minskningen av en investerings värde	187.Kan överväga om specifika mål kan uppnås genom att investera 188.Är bekväm med att fatta beslut om att inte investera om man inte förstår den finansiella produkten eller tjänsten

	181. Vet om att olika typer av avgifter (engångsavgifter och löpande avgifter samt direkta och indirekta avgifter) kan ha en betydande inverkan på resultatet av en investering		
	182. Förstår hur förändringar i inflation, räntor och/eller växelkurser kan påverka långsiktiga planer		
	183. Förstår skillnaden mellan potentiella (orealiserade) och realiserade förluster eller vinster		
	184. Är medveten om de risker som tillkommer när man fattar oinformerade investeringsbeslut		
	185. Förstår grundläggande investeringsbegrepp som pengars tidsvärde, risktolerans, investeringshorisont och investeringsmål		
	Priser på aktier och fonder 189. Förstår att samma aktie eller fond kan ha olika inköps- och försäljningspris vid olika tidpunkter		

	<p>Val och diversifiering av investeringar</p> <p>190. Känner till eller kan enkelt ta reda på egenskaperna hos olika investeringsprodukter, inklusive risknivåer, likviditet, förväntat resultat och hållbarhetsaspekter</p> <p>191. Vet om att provisioner och andra avgifter kan tas ut för investeringsprodukter och investeringstjänster och att dessa poster kan variera beroende på leverantör och försäljningskanal</p> <p>192. Är medveten om att priserna för samma investeringsprodukt kan variera mellan olika leverantörer och försäljningskanaler</p> <p>193. Är medveten om att olika investeringsprodukter kan ha olika hållbarhetsegenskaper (miljömässiga, sociala och styrningsrelaterade)</p> <p>194. Inser fördelarna med en diversifierad investeringsportfölj</p> <p>195. Vet varför det är viktigt att överväga den övergripande tillgångsallokeringen när man investerar</p> <p>196. Är medveten om att det finns olika börsmäklare och handelsverktyg som kan nås genom olika traditionella och digitala medel</p>	<p>197. Beaktar risker, resultat, kostnader och andra investeringsaspekter vid förvaltning och övervakning av investeringar</p> <p>198. Övervakar investeringarna regelbundet och gör justeringar efter behov</p> <p>199. Kan ta med personliga preferenser vad gäller investeringsmål, risktolerans, tidshorisont och hållbarhet i beräkningen när ett investeringsbeslut fattas</p> <p>200. Kan hämta relevant och tillförlitlig information som underlag för investeringsbeslut</p> <p>201. Gör efterforskningar om potentiella investeringar</p> <p>202. Skapar en diversifierad portfölj</p> <p>203. Kan kombinera olika investeringsprodukter, t.ex. pensioner, livförsäkringar, gåvofonder, företag för kollektiva investeringar eller andra investeringsprodukter enligt vad som är tillämpligt</p>	<p>Är självsäker och motiverad när det gäller att</p> <p>204. göra efterforskningar om potentiella investeringar innan något åtagande görs</p> <p>205. jämföra investeringsprodukters hållbarhetsnivå med hjälp av exempelvis andra standarder, märkningar eller betyg</p> <p>206. ifrågasätta investeringserbudanden som verkar för bra för att vara sanna</p> <p>207. jämföra sammansättningen av investeringsportföljen för pensionsfonder, livförsäkringar, gåvofonder, företag för kollektiva investeringar eller andra investeringsprodukter för att göra en helhetsbedömning av hur lämpliga de är</p> <p>208. inte låta sitt eget investeringsbeteende styras av en rädsla för att gå miste om något</p>
--	---	--	---

			209.lämna relevanta <i>personuppgifter</i> till en förmedlare för en lämplighetsbedömning
	<p>Kryptotillgångar och relaterad digital utveckling</p> <p>210.Är medveten om att det finns olika typer av <i>kryptotillgångar</i> och har en grundläggande förståelse för hur de ska användas och utbytas</p> <p>211.Är medveten om riskerna i samband med användningen av <i>kryptotillgångar</i> för betalnings- eller investeringsändamål samt riskerna kopplade till så kallade kryptoutbytesplattformar (t.ex. tekniska risker) som kan få betydande ekonomiska konsekvenser</p> <p>212.Är medveten om att det är vanligt med bedrägerier i samband med <i>kryptotillgångar</i> och att de ofta går ut på att försöka locka potentiella offer genom att utlova hög förväntad avkastning</p>	213.Vet hur olika typer av <i>kryptotillgångar</i> används på ett säkert sätt och i enlighet med tillämplig lagstiftning, om så behövs	214.Följer utvecklingen av ny teknik som är relevant för finansiella produkter och tjänster
	<p>Aktieägars rättigheter</p> <p>215.Är medveten om vilka rättigheter och förmåner man har som innehavare av en aktie i ett företag</p> <p>216.Är medveten om aktieägarnas rätt att påverka ett företags beslut, även när det gäller dess hållbarhetsmål</p>	218.Kan i relevanta fall försöka påverka företag under årliga bolagsstämmor eller genom kollektiva aktieägaråtgärder i linje med de egna preferenserna, bland annat vad gäller hållbarhet	

	217.Är medveten om möjligheten och kraven för att delta i kollektiva aktieägaråtgärder och om de digitala verktygen för att göra detta		
	<p>Hållbara investeringar</p> <p>Känner till</p> <p>219.befintliga produkter för <i>hållbar investering</i> på marknaden</p> <p>220.de olika dimensionerna av hållbarhet (miljö, samhällsansvar och bolagsstyrning) samt principerna bakom dessa dimensioner</p> <p>221.att olika investeringsstrategier kan användas för att investera i enlighet med de egna miljömässiga, sociala och styrningsrelaterade preferenserna (avseende hållbarhet), till exempel genom att undvika att investera i vissa sektorer eller företag (avyttring) eller genom att försöka påverka vissa företag för att få dem att förändra sin verksamhet (engagemang)</p>	<p>222.Letar efter investeringsprodukter som är förenliga med de egna hållbarhetspreferenserna</p> <p>223.Väljer en investeringsstrategi i fråga om avyttring, engagemang eller en kombination av båda utifrån sin personliga situation och sina preferenser</p> <p>224.Ställer följdfrågor till rådgivare om investeringsprodukters hållbarhetsaspekter</p> <p>225.Undersöker och jämför hållbarhetsattribut för potentiella spar- och investeringsprodukter</p>	<p>226.Är beredd att göra efterforskningar om produkter man redan innehar eller planerar att investera i för att säkerställa att de uppfyller ens personliga hållbarhetspreferenser</p> <p>227.Är inte rädd för att ställa frågor om i vilken utsträckning en investeringsprodukt uppfyller hållbarhetskriterier</p>
	<p>Råvaror</p> <p>228. Är medveten om att värdet av investeringar i materiella tillgångar såsom guld kan öka eller minska till följd av en rad olika faktorer</p>	<p>229. Håller koll på förändringar i priset på varor som man har investerat i</p>	

	<p>Faktorer som påverkar investeringsbeslut</p> <p>230. Är medveten om att mänskliga egenskaper som känslor eller kognitiva biaser kan påverka investeringsbeslut på oförutsedda sätt</p> <p>231. Är medveten om riskerna med social handel</p>	<p>232. Strävar efter att fatta välgrundade beslut, kontrollera känslomässiga reaktioner och ta hänsyn till kognitiva biaser vid investeringsbeslut</p>	
<p>2.5 Långsiktig planering och uppbyggnad av tillgångar</p>	<p>Grunder i långsiktig planering</p> <p>233. Förstår vikten av att ha ett mer långsiktigt perspektiv även då kortsiktiga behov är trängande</p> <p>234. Förstår att långsiktig planering kan kräva andra typer av finansiella produkter än de som används vid buffertsparande</p> <p>235. Inser att det agerande som krävs för att uppnå långsiktiga planer kan behöva anpassas med tiden</p> <p>236. Förstår vikten av att planera inför livets slutskede genom att bland annat ta hänsyn till anhörigas ekonomiska behov, fatta beslut om hur räkningar, skulder och tillgångar ska delas upp samt i relevanta fall skriva ett testamente</p>	<p>237. Läger upp finansplaner för framtida positiva och negativa livshändelser som sannolikt kommer att få ekonomiska konsekvenser</p> <p>238. Identifierar strategier för att vidta åtgärder för [att undvika att skjuta upp] utarbetandet av långsiktiga planer</p> <p>239. Identifierar strategier för att väga de omedelbara behoven och önskemålen mot långsiktiga planer för att uppnå mer långsiktiga finansiella mål</p> <p>240. Övervakar det förändrade värdet på investeringar, tillgångar och skulder</p>	<p>245. Ser långsiktig finansplanering som ett sätt att behålla eller öka sitt finansiella välmående</p> <p>246. Känner sig bekväm med att göra ändringar i långsiktiga finansplaner vid behov</p> <p>247. Känner sig bekväm med att förverkliga långsiktiga finansplaner</p> <p>248. Är noga med att beakta anhörigas långsiktiga ekonomiska behov</p>

		<p>241. Beaktar förutsebara inkomst- och utgiftsvariationer vid utarbetandet av långsiktiga planer</p> <p>242. Räknar in alla personliga tillgångar och skulder samt alla hushållets tillgångar och skulder när man överväger långsiktiga behov</p> <p>243. Tar hänsyn till möjligheten att familjemedlemmar eller andra närstående kommer att behöva ekonomiskt stöd på längre sikt</p> <p>244. Läger upp planer för att täcka löpande levnadsomkostnader för anhöriga och ordna med uppdelningen av räkningar, skulder och tillgångar för livets slutskede samt kontrollerar dessa regelbundet</p>	
<p>2.6 Pension</p>	<p>Grunder i pensionsplanering</p> <p>Förstår varför</p> <p>249. det är viktigt att överväga sätt att säkerställa ekonomisk säkerhet även efter att man slutat arbeta och att börja spara till pensionen från ung ålder</p>	<p>250. Läger upp planer för att uppnå ekonomisk säkerhet efter pensionen</p> <p>251. Beaktar alla resurser och åtaganden som sannolikt är relevanta vid planering för pensionen</p>	<p>252. Är noga med att planera för pensionen</p> <p>253. Inser vikten av att väga nuvarande levnadsstandard och utgiftsval mot målet att uppnå bättre finansiella val senare i livet</p>

	<p>Kategorier av pensionsprodukter</p> <p>254. Vet vem som har rätt till statlig pension och hur stor den är</p> <p>255. Har god förståelse för de viktigaste typer av offentliga och privata pensioner som finns tillgängliga i landet</p> <p>Vet</p> <p>256. skillnaden mellan frivilligt och obligatoriskt pensionssparande samt skillnaden mellan en tjänstepensionsplan och en privat pensionsplan</p> <p>257. att man i vissa jurisdiktioner kan komma att automatiskt skrivas in i en pensionsplan</p> <p>258. huruvida det är möjligt att avstå [i tillämpliga fall]</p>	<p>259. Väljer mellan olika pensionsprodukter eller kombinerar pensionsplaner för att bygga upp en tillräcklig pensionsinkomst om möjligt</p>	
	<p>Förvaltning av pensionsprodukter</p> <p>260. Förstår att det är viktigt att planera utbetalningsfaserna för pensionen samt intjänandefasen</p> <p>Känner till</p>	<p>264. Följer pensionsplanen och gör justeringar vid behov för att uppnå den inkomst som behövs på ålderdomen</p>	

	<p>261.de huvudsakliga alternativen för att få en inkomst från en pensionsprodukt vid pensionering</p> <p>262.riskerna med att ta ut pengar från pensionssparandet eller ställa dem som säkerhet för lån före pensionering</p> <p>263.tillförlitliga digitala verktyg som utvecklats av <i>opartiska</i> leverantörer och som utformats för pensionsrelaterade beräkningar och regelbunden pensionsförvaltning</p>	<p>265.Fattar aktiva beslut för att förvalta besparingarna fram till och efter pensionen [i tillämpliga fall]</p> <p>266.Försöker dra nytta av incitamentsystem som är till för att uppmuntra pensionssparande, såsom matchande inbetalningar från arbetsgivaren och skatteförmåner om möjligt</p> <p>267.Beaktar effekterna av puffning (nudging) såsom pensionsplaner med automatisk inskrivning eller obligatoriska lägsta pensionsavgifter</p>	
	<p>Hållbarhetsöverväganden för pensioner</p> <p>268.Förstår i vilken utsträckning en viss pensionsprodukt uppfyller hållbarhetskriterier</p>	<p>269.Väljer pensionsprodukt utifrån egna risk- och hållbarhetspreferenser</p>	<p>270.Är bekväm med att ställa frågor om i vilken utsträckning pensionsprodukter uppfyller hållbarhetskriterier och att om nödvändigt kräva fler/bättre alternativ</p>

2.7 Lån	<p>Överväganden före ansökan om lån</p> <p>Förstår</p> <p>271.konsekvenserna av att ta ett lån för den framtida disponibla inkomsten</p> <p>272.vikten av att bedöma sin återbetalningsförmåga innan man lånar pengar</p> <p>273.hur ett lån påverkas av den sammansatta räntan</p> <p>274.vikten av att veta hur lång amorteringstiden är och om den är fast</p> <p>275.att den totala lånekostnaden kan vara högre än vad räntesatsen antyder</p> <p>276.skillnaden mellan att låna för att generera eller öka den framtida inkomsten eller förmögenheten och att låna för konsumtion</p>	<p>277.Tar endast lån när det är nödvändigt och efter att ha övervägt konsekvenserna</p> <p>278.Bedömer den totala lånekostnaden och sannolikheten för att kunna betala tillbaka lånet innan man beslutar att låna pengar</p> <p>279.Fattar beslut om att låna och förvaltar alla lån inom ramen för en budget</p> <p>280.Tar hänsyn till lånekostnaden och kostnaden för varan när man beslutar att köpa en vara på kredit</p> <p>281.Tar hänsyn till utsikterna för att generera eller öka den framtida inkomsten eller förmögenheten när man beslutar om lån</p>	<p>Är inställd på att</p> <p>282.överväga konsekvenserna av att ta ett lån innan man fattar ett beslut</p> <p>283.hitta alternativ till lån (t.ex. sparande, leasing, gemensamt ägande och socialt stöd)</p>
	<p>Borgen och säkerheter</p> <p>284.Är medveten om att vissa kreditgivare kan kräva att en borgensman täcker avbetalningarna på lånet om man själv inte kan betala</p>	<p>287.Tar hänsyn till de sociala och ekonomiska konsekvenserna av att be någon gå i borgen</p>	<p>288.Känner sig trygg med att gå i borgen för en annan person eller att be någon annan att gå i borgen</p>

	<p>285.Är medveten om att en ansökan om lån kan kräva säkerheter för att säkra återbetalningen av lånet</p> <p>286.Förstår de sociala och ekonomiska konsekvenserna av att be någon att gå i borgen och det ansvar det innebär om man inte kan betala av på lånet</p>		
	<p>Val av lån</p> <p>289.Känner till eller kan enkelt undersöka vilka olika typer av lån som finns tillgängliga (bl.a. kreditkort, hypotekslån, roterande kreditfaciliteter eller kortfristig kredit), hur de är tänkta att användas och deras viktigaste för- och nackdelar</p> <p>Vet</p> <p>290.huruvida ett lån är säkrat mot en tillgång och kan bedöma för- och nackdelarna med att använda ett sådant lån, däribland konsekvenserna av att inte kunna återbetala ett lån med säkerhet</p> <p>291.varför det är viktigt att känna till den aktuella låneräntan, och huruvida den är fast eller rörlig, samt inflationstakten</p> <p>292.att det även går att låna via nätet (t.ex. genom plattformar för person-till-person-lån) och kan skilja på de olika särdragen (och riskerna)</p>	<p>294.Väljer kreditprodukter noggrant [när beslutet har fattats om att låna, och när en lämplig kreditprodukt har valts] och beaktar faktorer som ränta, inflation, totala kostnader och flexibilitet samt det belopp som ska betalas via regelbundna avbetalningar</p> <p>295.Använder jämförelseverktyg för att utvärdera kreditprodukters kostnader och andra egenskaper</p>	<p>296.Har inga problem med att begära ytterligare information om olika typer av lån</p> <p>297.Känner sig trygg med att välja en lämplig kreditgivare och produkt vid behov, bland annat genom att använda tillgängliga jämförelseverktyg</p>

	293.att det finns olika typer av hypotekslån, inklusive gröna hypotekslån		
	<p>Risker med att ta ett lån</p> <p>298.Är medveten om de potentiella negativa konsekvenserna av att låna pengar för att täcka brister i den nuvarande inkomsten</p> <p>299.Förstår riskerna och fördelarna med att använda olika typer av kreditgivare (både formella och informella)</p> <p>300.Är medveten om de specifika problemen med att ta ett lån i en utländsk valuta</p> <p>301.Är medveten om riskerna med upprepad användning av roterande kreditfaciliteter</p> <p>302.Är medveten om risken för utmätning om ett hypotekslån inte betalas av</p>	303.Bedömer riskerna, fördelarna och de potentiella konsekvenserna av att använda en viss kreditgivare	
	<p>Låneansökan och kreditbetyg</p> <p>Är medveten om</p>	312.Frågar vilken information som används för att bedöma förmågan att återbetala ett lån	

	<p>304.att det finns kreditvärderingssystem och känner till dessas huvudsakliga egenskaper, om de finns tillgängliga i det aktuella landet</p> <p>305.att ett positivt kreditbetyg kan öka sannolikheten för att få ett lån och minska lånekostnaden</p> <p>306.vilka metoder som används för att skapa kreditbetyg eller för att avgöra om ett lån ska godkännas samt priset på lånet, och att stordata och dataanalyser kan användas i detta avseende och att metoderna kan ändras över tid</p> <p>307.att leverantörer kan reagera olika på informationen i ett kreditbetyg</p> <p>308.att inkomster som bonusar, oförutsedda inkomster eller gåvor inte får beaktas vid beräkningen av disponibel inkomst vid kreditbedömningen</p> <p>309.att kreditgivare kan söka information om en låntagares återbetalningsförmåga och att detta kan inbegripa åtkomst till ett kreditbetyg som sammanställts av en tredje part</p> <p>Vet</p> <p>310.vilka faktorer som beaktas i ett kreditbetyg (inklusive användningen av <i>personuppgifter</i>)</p>	<p>313.Tar hänsyn till hur vissa handlingar och beteenden påverkar kreditbetyget (bl.a. handlingar som övervakas genom stordata, i förekommande fall)</p> <p>314.Vidtar åtgärder för att förbättra kreditbetyget vid behov</p>	
--	--	--	--

	311.hur man får tillgång till information om personligt kreditbetyg och vem man ska kontakta vid avvikelser		
	<p>Återbetalning av lån</p> <p>315.Förstår betydelsen av att försöka betala mer än minimibeloppet vid flexibla lån</p>	<p>316.Är punktlig med återbetalningar av lån [såvida inte de personliga omständigheterna försämrats]</p> <p>317.Betalar tillbaka så mycket som möjligt [med hänsyn till budgetbegränsningar] på kortfristiga krediter eller roterande lån</p> <p>318.Beaktar den övergripande ekonomiska nyttan av att betala tillbaka lån i förtid och fattar ett välgrundat beslut om att göra detta när pengar finns tillgängliga</p>	<p>319.Känner sig självsäker när det gäller att förvalta lån</p>
	<p>Omförhandling av ett kreditavtal</p> <p>320.Är medveten om att man eventuellt kan omförhandla ett kreditavtal</p>	<p>321.Försöker hålla sig informerad om marknadsförändringar vid återbetalning av lån och överväger att omförhandla ogynnsamma eller dyra avtal</p>	

	<p>Övertrassering</p> <p>322.Förstår att det totala belopp som finns tillgängligt på ett bankkonto kan omfatta en överenskommen kontokredit (övertrassering)</p> <p>323.Vet att en övertrassering är en form av kredit som kan medföra kostnader och måste återbetalas</p>	<p>324.Har som mål att ha ett positivt banksaldo som en del av att följa en hembudget</p>	
	<p>Lättåtkomlig kredit till hög kostnad</p> <p>Är medveten om att</p> <p>325. marknadsföring och förenklade utlåningsprocesser kan öka frestelsen att få tillgång till kredit utan att ta hänsyn till konsekvenserna, särskilt när det erbjuds på internet eller via mobila enheter</p> <p>326.vissa aktörer erbjuder kredit för att uppmuntra köpare att göra ett inköp eller spendera mer än vad det var tänkt från början och/eller för att säkra fortsatt handel</p> <p>327.krediterbudanden som till en början är räntefria kan påföras ränta i framtiden</p> <p>328.alternativ för att köpa nu och betala senare [inklusive grundläggande allmännyttiga tjänster i många fall] ofta är en form av kredit och kan medföra en kostnad</p>	<p>329.Gör sitt yttersta för att undvika överskuldsättning till följd av lättåtkomlig kredit till hög kostnad som ofta erbjuds på nätet</p> <p>330.Överväger noga sannolikheten för att räntefri kredit kan återbetalas till fullo före utgången av den räntefria perioden och konsekvenserna om den inte kan det</p>	<p>331.Har inga problem med att avstå från oönskad kredit som erbjuds med ett köp</p>

2.8 Skulder och skuldförvaltning	<p>Förvaltning av skulder</p> <p>332.Förstår den potentiella bördan med att stå i skuld</p> <p>333.Inser förhållandet mellan den nuvarande skuldsättningen och det finansiella välmåendet nu och i framtiden</p> <p>334.Vet hur man hanterar återbetalningar av skulder</p> <p>Förstår</p> <p>335.varför det är viktigt att hantera förhållandet mellan [hushållets eller privat] skuldsättning och inkomsten</p> <p>336.konsekvenserna av utebliven betalning av skulder för kreditbetyget</p>	<p>337.Vidtar tidigt åtgärder för att undvika eller minimera skuldproblem</p> <p>338.Håller koll på den totala kreditanvändningen</p> <p>339.Fattar ett välgrundat beslut innan man ansöker om ytterligare kredit för att betala tillbaka de nuvarande skulderna</p>	<p>340.Är motiverad att lösa kreditproblem innan skulden blir en börda</p> <p>341.Tar på sig ansvaret för skulder och skuldförvaltning</p>
	<p>Skulder till följd av sena betalningar</p> <p>Förstår att</p> <p>342.skulder kan uppstå i samband med obetalda räkningar och användning av kredit</p> <p>343.det vanligtvis uppkommer en extra kostnad för sena betalningar av räkningar och lån</p>	<p>344.Prioriterar räkningar och återbetalningar av lån framför utgifter som inte är nödvändiga</p> <p>345.Gör sitt yttersta för att undvika att släpa efter med inbetalningarna även om omständigheterna förändras</p>	

	<p>Svårigheter att betala igen skulder</p> <p>346.Är medveten om konsekvenserna av att missa en delbetalning av ett lån och om skuldindrivningsprocessen</p> <p>347.Känner till eventuella betalningsfria perioder och offentliga stödåtgärder för att hjälpa till att återbetala skulder</p> <p>348.Vet vart man ska vända sig för att få hjälp med att minska skuldbördan [vid behov]</p> <p>Förstår att</p> <p>349.vissa skulder måste prioriteras framför andra om de blir ohanterliga</p> <p>350.konsumenter har rättigheter och skyldigheter vid skuldförvaltning</p>	<p>351.Underrättar borgenärerna före förfallodagen om man inte kan betala</p> <p>352.Ansöker om ett förfarande för överskudsättning, i tillämpliga fall</p>	<p>353.Har inga problem med att kontakta berörda parter för att diskutera skuldförvaltning och återbetalningar</p>
--	--	---	--

3. Risk och avkastning

Ämne	Medvetenhet, kunskap och förståelse	Färdigheter och beteende	Självtyllit, motivation och attityder
3.1 Identifiera risker	<p>Grunder i risk</p> <p>354. Är medveten om risker i ett finansiellt sammanhang, bl.a. risker som är förknippade med produkter och risker som kan säkras eller som man kan försäkra sig mot</p> <p>355. Är medveten om att vissa risker med ekonomiska konsekvenser kan minskas genom användning av vissa finansiella produkter och/eller genom andra åtgärder (köp av försäkringar, förvärv av finansiella produkter med kapitalgaranti, användning av väldiversifierade investeringsprodukter osv.)</p>	<p>356. Beaktar riskerna med betydande yttre faktorer som kan påverka det personliga finansiella välmåendet (t.ex. miljömässiga, tekniska, hälsorelaterade, vetenskapliga, säkerhetsrelaterade eller ekonomiska faktorer)</p>	<p>357. Går in för att identifiera den egna risktoleransen</p> <p>358. Känner sig trygg med att göra en egen riskbedömning utan att på ett otillbörligt sätt påverkas av marknadsföring eller nyhetsartiklar [undvika tillgänglighetsheuristik]</p>
	<p>Riskkällor</p> <p>359. Är medveten om möjliga risker som har ekonomiska konsekvenser (politiska, ekonomiska, miljömässiga och personliga faktorer såsom lång förväntad livslängd)</p> <p>360. Vet varför det är viktigt att vara medveten om händelser som är osannolika men som kan medföra höga kostnader, såsom klimatrelaterade händelser</p>	<p>362. Bedömer de finansiella riskerna med personliga beslut, livsval och yttre händelser</p> <p>363. Beaktar riskerna med större projekt eller inköp</p>	<p>367. Försöker minska riskerna vid behov</p> <p>368. Är trygg med att fatta väl övervägda beslut när risker dyker upp</p>

	<p>361.Är medveten om de (möjliga) risker som är förknippade med finansiella produkter, däribland att göra olämpliga produktval, använda produkter med rörlig ränta, binda räntor i en rörlig räntemiljö och välja produkter i utländsk valuta</p>	<p>Tar hänsyn till</p> <p>364.risken för förändrade omständigheter, däribland förlust av arbete, ökade utgifter och andra yttre händelser</p> <p>365.risken att förlora en del av eller hela hushållets inkomst på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller dödsfall</p> <p>366.vilka typer av risker som är kopplade till olika finansiella produkter</p>	
	<p>Särskilda risker med digitala produkter och tjänster</p> <p>369.Är medveten om de särskilda riskerna med digitala finansiella produkter och tjänster, såsom mobila banktjänster samt utlåning, investeringar och upplåning via plattformar för person-till-person-lån</p> <p>370.Är medveten om att vissa digitala finansiella produkter och tjänster (såsom <i>kryptotillgångar</i> eller inbjudan till finansiering av ny kryptovaluta [ICO, initial coin offering]), är mer riskfyllda än etablerade finansiella produkter eftersom de är mindre reglerade eller till och med oreglerade</p>	<p>371.Tar särskild hänsyn till risker kopplade till finansiella produkter som bygger på ny teknik, såsom blockkedjebaserade finansiella produkter (<i>kryptotillgångar</i>, ICO:er osv.)</p>	

3.2 Finansiella skyddsnät och försäkringar	<p>Skapa ett skyddsnät</p> <p>372. Vet hur man skapar ett finansiellt skyddsnät, till exempel sparande för sämre tider</p> <p>373. Kan beräkna hur lång tid det tar att bygga upp ett skyddsnät som kan täcka inkomsten i tre månader</p> <p>374. Förstår försäkringars roll för riskhantering</p>	<p>375. Bygger upp och upprätthåller ett tillräckligt finansiellt skyddsnät genom sparande, försäkringar och andra finansiella produkter efter behov</p>	<p>Är inställd på att</p> <p>376. skapa ett ekonomiskt skyddsnät</p> <p>377. köpa eller uppdatera försäkringar mot oönskade händelser eller utfall som får ekonomiska konsekvenser [i förekommande fall]</p>
	<p>Val av försäkring</p> <p>378. Förstår när finansiella risker bäst hanteras med eller utan försäkring</p> <p>379. Är medveten om risken med att vara underförsäkrad och om kostnaderna för att vara överförsäkrad</p> <p>Vet</p> <p>380. när försäkring är en rättslig förpliktelse</p> <p>381. vilka försäkringsprodukter som är utformade för vilka situationer</p>	<p>384. Överväger fördelarna med försäkringar när risker har identifierats</p> <p>385. Använder lämpliga försäkringsprodukter</p> <p>386. Kontrollerar regelbundet att den innehavda försäkringen fortfarande ger ett tillräckligt skydd</p> <p>387. Gör anspråk på den lämpliga försäkringen vid behov</p>	

	<p>382.skillnaden mellan livförsäkring och skadeförsäkring</p> <p>383.att försäkringserbjudanden och försäkringspremier delvis kan baseras på vissa <i>personuppgifter</i> som behandlas via stordata och annan dataanalys</p>	<p>388.Vidtar åtgärder för att försäkra sig mot osannolika händelser som kan medföra höga kostnader</p> <p>389.Tar hänsyn till hur vissa handlingar och beteenden påverkar försäkringsskyddet och försäkringspremien (<i>inklusive handlingar som övervakas genom stordata, i förekommande fall</i>)</p>	
	<p>Digitala försäkringar</p> <p>390.Är medveten om förekomsten av digitala försäkringsgivare och om de nya typer av försäkringar som de erbjuder (t.ex. försäkringar mellan privatpersoner, on demand, användningsbaserade försäkringar osv.)</p> <p>391.Är medveten om att digitala försäkringsgivare och de produkter som de erbjuder kan fungera på ett annat sätt än traditionella försäkringsgivare</p>		
	<p>Försäkring mot klimatrelaterade risker</p> <p>392.Vet hur man försäkras sig mot klimatrelaterade risker</p>	<p>393.Kan bedöma de klimatrelaterade personliga riskerna och kan försäkra sig mot dem, om så är lämpligt</p>	

	<p>Statligt stöd</p> <p>394. Vet att det finns statligt stöd för enskilda personer eller hushåll som befinner sig i ekonomiska svårigheter samt under vilka omständigheter sådant stöd kan erhållas</p>		
<p>3.3 Balansen mellan risk och avkastning</p>	<p>Förhållandet mellan risk och avkastning</p> <p>395. Förstår förhållandet mellan risk och potentiell avkastning, dvs. att om det finns en stor chans att tjäna pengar på en investering finns det sannolikt även en stor risk att förlora pengar</p> <p>396. Förstår syftet med diversifiering av investeringar som en strategi för att minska risken</p>	<p>397. Identifierar potentiella finansiella risker och potentiell avkastning i samband med ett beslut som behöver fattas</p> <p>398. Jämför risken och avkastningen för olika investeringsalternativ</p> <p>399. Tar hänsyn till behovet av tillväxt av tillgångar, finansiell säkerhet och de egna hållbarhetspreferenserna vid beaktande av investeringsrisken</p> <p>400. Överväger risken med att låna till utgifter som inte är nödvändiga</p>	

	<p>Hållbarhetsrelaterad påverkan på risk och avkastning</p> <p>401. Förstår att hållbarhetsfaktorer och statliga klimatåtgärder kan påverka investeringars risk och avkastning</p> <p>402. Är medveten om att miljömässiga, sociala och styrningsrelaterade risker kan ha en negativ inverkan på ett företags ekonomiska resultat</p>		
--	--	--	--

4. Det finansiella landskapet

Ämne	Medvetenhet, kunskap och förståelse	Färdigheter och beteende	Självtillit, motivation och attityder
4.1 Reglering och konsumentskydd	<p>Konsumentskyddsbestämmelser</p> <p>403. Förstår att konsumentskyddsåtgärder i EU tillämpas på samma sätt på reglerade enheters finansiella transaktioner, oavsett om de utförs digitalt eller fysiskt</p> <p>404. Vet att leverantörer av finansiella tjänster är skyldiga att behandla konsumenter rättvist och att säkerställa att informationen är tydlig och transparent</p> <p>405. Förstår vilken roll de berörda finansiella tillsynsmyndigheterna och finansmyndigheterna spelar</p> <p>406. Är medveten om att det går att kontrollera huruvida en leverantör är godkänd/certifierad av de behöriga nationella myndigheterna</p> <p>407. Är medveten om att det kan finnas finansiella produkter och tjänster som inte omfattas av reglering eller tillsyn på EU-nivå eller nationell nivå</p>	<p>409. Kontrollerar att en leverantör av finansiella tjänster, oavsett om den bedriver fysisk eller digital verksamhet, är godkänd/registrerad/reglerad av de behöriga nationella myndigheterna och därmed har tillstånd att tillhandahålla sådana tjänster</p> <p>410. Läser och kontrollerar produktinformation och informationsdokument, även när de tillhandahålls elektroniskt</p> <p>411. Kontrollerar information om leverantörer av finansiella tjänster som har brutit mot bestämmelserna eller behandlat konsumenter orättvist</p> <p>412. Kontrollerar ändringar av finansbestämmelserna och konsumentskyddet och de potentiella effekterna av dessa</p>	<p>413. Strävar efter att välja lämpliga, pålitliga leverantörer av finansiella tjänster</p> <p>414. Försöker ta reda på vilken information som rådgivare, leverantörer av finansiella tjänster och företag är rättsligt skyldiga att tillhandahålla konsumenter av finansiella tjänster</p>

	408.Förstår att vissa aspekter av konsumentskyddet är beroende av att konsumenten sparar den information som tillhandahålls		
	Klagomål 415.Är medveten om att det finns mekanismer för prövning och vet hur man kan få tillgång till dem vid behov 416.Är medveten om att det finns mekanismer för tvistlösning utanför domstol, <i>inbegripet alternativa tvistlösningsverktyg på nätet</i> , och vet hur man väljer den bäst lämpade 417.Känner till det berörda organet i sin jurisdiktion där ett klagomål kan inges om produkter och tjänster, även sådana som säljs på nätet	418.Lämnar vid behov in ett klagomål till den berörda avdelningen hos en leverantör av finansiella tjänster och, i ett andra steg, till det berörda externa organet	419.Är självsäker i bedömningen av kvaliteten på tjänster och skydd som tillhandahålls av en leverantör av finansiella tjänster 420.Är beredd att söka upprättelse om något går fel
	Skydd av <i>personuppgifter</i> 421.Förstår att konsumenterna av finansiella tjänster har rättigheter när det gäller deras <i>personuppgifter</i> och att de har användarstyrd kontroll över dem 422.Är medveten om att det finns nationella myndigheter som ansvarar för dataskydd och vet vilken roll de har i ett finansiellt sammanhang	426.Vet hur man skyddar <i>personuppgifter</i> på internet 427.Bedömer förfrågningar om <i>personuppgifter</i> från leverantörer av finansiella tjänster för att avgöra om det är relevant att tillhandahålla sådana uppgifter	430.Har inga problem med att vid behov återkalla tillstånd för åtkomst till, användning eller lagring av <i>personuppgifter</i> från leverantörer av finansiella tjänster och företag inom finanssektorn

	<p>423.Är medveten om säkerhetskONSEKVENSerna för <i>personuppgifter</i> vid lagring av finansiella dokument på nätet</p> <p>424.Förstår att leverantörer av finansiella tjänster och företag inom finanssektorn kan lagra <i>personuppgifter</i> för att</p> <p>anpassa erbjudanden utifrån kundens sparade profil, som används för att bedöma kundens priskänslighet, produktpreferenser och relevanta beteende (t.ex. i samband med telematikkförsäkring)</p> <p>spåra vissa relevanta handlingar och beteenden hos kunderna under avtalsperioden (t.ex. historik över återbetalning av lån och körbeteende baserat på telematik i samband med bilförsäkring)</p> <p>425.Förstår (de ekonomiska) konsekvenserna av och riskerna med att dela eller lämna ut <i>personuppgifter</i> (inklusive identifikationsnummer, kontoinformation eller andra identifieringsuppgifter såsom adress, födelsedatum eller statligt utfärdade nummer), oavsett om det sker digitalt eller via andra kanaler</p>	<p>428.Hanterar sitt eget digitala fotavtryck på lämpligt sätt i ett finansiellt sammanhang, i den mån det är möjligt</p> <p>429.Undviker riskfyllda beteenden som involverar ens <i>personuppgifter</i> i ett finansiellt sammanhang</p>	
4.2 Rättigheter och skyldigheter	<p>Konsumentens rättigheter och skyldigheter</p> <p>431.Är medveten om sina rättigheter och skyldigheter vid köp av en finansiell produkt eller tjänst</p>	<p>436.Tar hänsyn till de individuella rättigheterna och skyldigheterna i egenskap av konsument av finansiella tjänster</p>	<p>442.Värderar rättigheterna för konsumenter av finansiella tjänster</p>

	<p>432.Är medveten om sina konsumenträttigheter i samband med e-handel och elektroniska transaktioner, såsom fullständig prisinformation och villkor för byten/returer/återbetalning</p> <p>433.Är medveten om sina rättigheter vid betalningar som inte har auktoriserats eller som har utförts felaktigt</p> <p>434.Känner till och förstår rättigheterna och skyldigheterna för konsumenter som inte betalar specifika räkningar, inklusive skatter och avgifter för allmännyttiga tjänster</p> <p>435.Känner till den lagliga rätten att bestrida ett beslut som fattats av en algoritm</p>	<p>437.Läser det finstiltla vid val av finansiella produkter</p> <p>438.Underrättar leverantörer av finansiella tjänster om förändrade omständigheter när det är relevant eller när man är avtalsmässigt skyldig att göra detta</p> <p>439.Sparar uttalanden och avtal samt registrerar konversationer och handlingar i samband med potentiella missförhållanden från leverantörer av finansiella tjänster</p> <p>440.Ser till att borgenärerna är medvetna om alla relevanta faktorer som kan påverka återbetalningarna</p> <p>441.Söker hjälp med att betala eller skjuta upp specifika räkningar i nödsituationer [i förekommande fall]</p>	<p>443.Vill läsa på om och utöva sina rättigheter som konsument av finansiella tjänster</p>
<p>4.3 Finansiell utbildning, information och rådgivning</p>	<p>Finansiell information</p> <p>444.Förstår att det finns olika källor till information om finansiella produkter och tjänster</p> <p>445.Är medveten om att alla informationskällor bör verifieras innan de används</p>	<p>449.Strävar efter att vara en upplyst konsument och kontrollerar finansiell information innan den används</p> <p>450.Utvecklar personliga strategier och använder verktyg för att minimera egenskaper som hindrar det finansiella välmåendet</p>	<p>453.Känner sig säker på sin egen förmåga att känna igen tillförlitliga informationskällor</p>

	<p>446. Förstår att information som tillhandahålls av leverantörer av finansiella tjänster och företag inom finanssektorn som rör deras produkter och tjänster kan vara marknadsföring eller partisk information</p> <p>447. Vet att det är möjligt att förbättra sin finanskunskap och sitt finansiella välmående</p> <p>448. Vet var man kan hitta tillförlitlig information om finansiella frågor</p>	<p>451. Använder verktyg som är utformade för att tillhandahålla information när man fattar ekonomiska beslut</p> <p>452. Hittar, lär sig och kommer ihåg viktiga fakta och upplysningar om finansiella frågor</p>	<p>454. Är självsäker när det gäller att göra efterforskningar i ekonomiska frågor och kritiskt bedöma den tillhandahållna informationen</p>
	<p>Finansiell utbildning</p> <p>455. Vet var man kan lära sig om finansiella frågor</p> <p>456. Är medveten om att vissa källor till <i>finansiell utbildning</i> kanske inte är <i>opartiska</i> och kan innehålla dold reklam</p>	<p>457. Har livslångt lärande som en vana för att förbättra alla aspekter av <i>finanskunskap</i> och finansiellt välmående</p> <p>458. Använder verktyg som är utformade för att förbättra ens <i>finanskunskap</i> och för att stödja ekonomiska beslut</p>	<p>459. Är motiverad att använda befintliga verktyg (t.ex. kalkylator för hypotekslån och budgetkalkylator) för att stödja ekonomiska beslut och förbättra det egna finansiella beteendet</p> <p>460. Är självsäker i sin egen förmåga att känna igen tillförlitliga utbildningskällor</p> <p>461. Känner sig bekväm med att föra vidare sina egna ekonomikunskaper [i tillämpliga fall]</p>

			462.Ser till att tillämpa tidigare lärdomar vid nya ekonomiska beslut
	<p>Finansiell rådgivning</p> <p>Är medveten om</p> <p>463.att man kan söka finansiell rådgivning vid finansiella val och vet när finansiell rådgivning kan vara av nytta</p> <p>464.skilnaden mellan <i>oberoende</i> och icke oberoende källor till <i>investeringsrådgivning</i> (enligt definitionen i EU-lagstiftningen)</p> <p>465.att det finns olika källor till finansiell rådgivning</p> <p>466.att det finns digitala rådgivningsverktyg, bl.a. robotrådgivning och hybridverktyg som kombinerar råd från människor och robotar</p> <p>467.att råden inte alltid är <i>oberoende</i></p> <p>468.att finansiella rådgivare är skyldiga att fråga kunderna om deras hållbarhetspreferenser innan de ger råd</p>	469.Använder vid behov verktyg som är utformade för att tillhandahålla råd när man fattar ekonomiska beslut	470.Är självsäker i sin egen förmåga att känna igen tillförlitliga rådgivningskällor

	<p>Diskussioner om finansiella frågor</p> <p>471. Är medveten om fördelarna med att diskutera finansiella frågor med en rad olika personer man litar på</p>	<p>472. För ett öppet och ärligt samtal med personer man litar på om ekonomi</p> <p>473. Diskuterar relevanta finansiella frågor med experter</p>	<p>474. Är bekväm med att diskutera ekonomi med andra</p> <p>475. Förlitar sig på olika insikter innan man drar slutsatser</p>
<p>4.4 Finansiella produkter och tjänster</p>	<p>Egenskaper hos finansiella produkter och tjänster</p> <p>476. Är medveten om de olika typerna av finansiella produkter och tjänster som finns tillgängliga (däribland de som levereras via digitala medel och de som endast är tillgängliga i specifika regioner eller medlemsstater)</p> <p>477. Vet vilka egenskaper som är viktigast att beakta vid val av finansiella produkter och tjänster</p> <p>478. Vet att finansiella tjänster förändras med tiden</p> <p>479. Vet att huruvida en finansiell produkt eller tjänst är lämpad för en person beror på ett antal personliga faktorer och hushållsfaktorer som kan inbegripa ekonomiska, hållbarhetsmässiga eller kulturella preferenser</p> <p>480. Vet att vissa finansiella produkter och tjänster är utformade för att tillgodose särskilda ekonomiska, hållbarhetsmässiga eller kulturella preferenser</p>	<p>481. Tar hänsyn till personliga preferenser, inklusive hållbarhetspreferenser, vid beaktande av olika finansiella produkter eller tjänster och deras egenskaper</p> <p>482. Söker aktivt efter information om viktiga egenskaper hos en finansiell produkt när man gör ett val</p> <p>483. Använder jämförelseverktyg för att utvärdera avgifter och andra egenskaper hos finansiella produkter och tjänster</p> <p>484. Kontrollerar om en finansiell produkt omfattas av en garanti innan man köper den</p>	<p>489. Är inställd på att då och då ompröva huruvida den tjänst som tillhandahålls håller måttet och, om den inte skulle göra det, är beredd att byta leverantör av finansiella tjänster</p> <p>490. Är inte rädd för att ställa frågor till leverantörer av finansiella tjänster om deras produkter och tjänster</p> <p>491. Har som vana att bedöma hur stort förtroende som kan investeras i en viss leverantör av finansiella tjänster</p> <p>492. Känner sig bekväm med att förhandla om villkor med leverantörer av finansiella tjänster vid behov</p>

		<p>485.Omvärderar regelbundet huruvida de finansiella produkter man innehar är lämpliga</p> <p>486.Tar hänsyn till den potentiella kostnaden för att lösa in finansiella produkter om omständigheterna skulle förändras</p> <p>487.Kräver att finansiella produkter och tjänster håller hög kvalitet</p> <p>488.Byter leverantör om servicen är dålig eller om priserna inte är konkurrenskraftiga</p>	<p>493.Försöker få insikt i hur leverantörer av finansiella tjänster definierar hållbarhet och integrerar den i vissa produkter och tjänster som erbjuds</p>
	<p>Erbjudanden från icke-finansiella enheter</p> <p>Är medveten om</p> <p>494.att vissa finansiella produkter, som t.ex. sparande, lån, pensioner eller försäkringar (beroende på de nationella förhållandena), kan erbjudas genom icke-finansiella organisationer som arbetsgivare, butiker, religiösa grupper, fritidsföreningar och icke-finansiella företag</p> <p>495.de potentiella riskerna med att använda finansiella produkter som erbjuds av icke-finansiella organisationer och sätt att minska dessa risker vid behov</p>	<p>496.Läser på om relevanta finansiella produkter och tjänster som erbjuds genom icke-finansiella organisationer och fattar ett välgrundat beslut om huruvida de är lämpliga</p>	

	Hållbarhetspreferenser 497. Kan bestämma sina hållbarhetspreferenser med hjälp av tillförlitlig och obligatorisk information	498. Kan förklara sina preferenser för finansiella produkter (t.ex. i fråga om risk eller andra preferenser, däribland hållbarhetspreferenser)	499. Siktat på att välja finansiella produkter och tjänster som är förenliga med ens hållbarhetspreferenser
	Hållbarhetsmärkning och hållbarhetsstandarder 500. Är medveten om att det finns olika typer av märkningar och standarder för hållbara produkter och vad dessa innebär 501. Är medveten om att det, utöver de standarder som anges i EU-lagstiftningen, kan finnas standarder som fastställs i affärspraxis och som eventuellt kan anpassas till standarderna i EU-lagstiftningen 502. Är medveten om förekomsten av EU-taxonomin för hållbara ekonomiska verksamheter	503. Fattar välgrundade beslut i enlighet med sina hållbarhetspreferenser och på grundval av tillförlitliga standarder och märkningar för finansiella produkter	504. Är motiverad att läsa på om befintliga standarder och märkningar och förstå deras innebörd
	Rapportering 505. Är medveten om rapporteringskraven för företag, fonder och andra finansiella produkter och tjänster, inklusive hållbarhetsrelaterade upplysningskrav och vet var man kan få tillgång till dokument med sådan information	508. Kan undersöka offentliggjord information om en finansiell produkt, inklusive information om hållbarhetsaspekter	511. Är inte rädd för att begära mer information om den inte finns lättillgänglig

	<p>506. Känner till informationskällor för övervakning av en fonds resultat och hållbarhetsmål</p> <p>507. Förstår informationsdokumenten om företag, fonder och andra finansiella produkter och tjänster, inklusive hållbarhetsrelaterade informationsdokument</p>	<p>509. Kan fatta välgrundade beslut i enlighet med sin riskprofil, sina hållbarhetspreferenser och andra preferenser på grundval av den information som lämnas om en fond, ett företag eller en finansiell produkt eller tjänst</p> <p>510. Ställer fonder till svars för deras åtaganden, till exempel genom att kontrollera hur de har röstat vid årliga bolagsstämmor</p>	
4.5 Bedrägerier	<p>Bedrägerier</p> <p>512. Känner till riskerna för finansiella bedrägerier vid val och användning av finansiella tjänster och vid finansiella transaktioner</p> <p>513. Är medveten om att det finns bedrägliga investeringar</p> <p>514. Vet hur man ser tecken på att något eller någon inte är äkta</p> <p>515. Vet var man kan få information om bedrägerivarningar</p> <p>516. Vet till vilken myndighet rapporterar bedrägerier och bedrägligt beteende</p>	<p>517. Håller sig uppdaterad om nya bedrägerimetoder</p> <p>518. Anstränger sig för att granska meddelanden, erbjudanden och rekommendationer och överväga om de är äkta</p> <p>519. Kommunicerar bara med verifierade företrädare för finansinstitut</p>	<p>520. Har inga problem med att ifrågasätta meddelanden, erbjudanden och rekommendationer om de verkar vara bedrägliga</p> <p>521. Är försiktig när man utför finansiella transaktioner på nätet för att undvika att drabbas av bedrägerier</p> <p>522. Är bekväm med att vidta de åtgärder som krävs vid tvivelaktiga förfrågningar om information eller åtgärder (blockera bankkort, underrätta myndigheter osv.)</p> <p>523. Är motiverad att lära sig att upptäcka och undvika bedrägerier</p>

	<p>Grönmålning</p> <p>524. Förstår begreppet <i>grönmålning</i> och dess konsekvenser</p>	<p>525. Anpassar investeringsbeslut när man upptäcker fall av <i>grönmålning</i></p>	
	<p>Bedrägerier med <i>personuppgifter</i></p> <p>Förstår</p> <p>526. vikten av att skydda <i>personuppgifter</i>, finansiell information och säkerhetsinformation (inklusive lösenord och PIN-koder)</p> <p>527. de olika typer av risker som följer av digitaliseringen, såsom missbruk av <i>personuppgifter</i>, it-brottslighet, nätfiske, pharming och angrepp från hackare</p> <p>528. hur internetbedrägerier/digitala bedrägerier såsom nätfiske och pharming fungerar</p> <p>529. innebörden och konsekvenserna av identitetsstöld på internet</p> <p>530. att det finns kundautentisering/kundauktorisering för både internetbetalningar och fysiska betalningar för att skydda mot bedrägerier</p>	<p>531. Vidtar praktiska åtgärder för att skydda alla <i>personuppgifter</i>, finansiella uppgifter, lösenord och PIN-koder</p> <p>532. Betalar inte för att återfå tillgången till produkter eller konton som blockerats av utpressningsprogram</p>	

	<p>Rapportering av bedrägerier</p> <p>533. Vet till vem man ska rapportera misstänkta bedrägerier</p> <p>534. Identifierar tillgängliga källor till information om rapporterade bedrägerier</p>	<p>535. Rapporterar möjliga bedrägerier till de berörda organen även om man inte personligen har drabbats</p>	<p>536. Är bra på att identifiera ekonomiska situationer som är känsliga för bedrägerier och på att vidta åtgärder för att undvika att drabbas av bedrägerier</p> <p>537. Känner sig säker på att kunna identifiera en situation som är misstänkt och som kan tyda på att ett bedrägeri har ägt rum</p>
<p>4.6 Skatter och offentliga utgifter</p>	<p>Skatter och skattemässig behandling</p> <p>538. Förstår varför skatter tas ut och hur de används</p> <p>539. Förstår vad som kan hända om skatten inte betalas</p> <p>540. Vet hur man kontrollerar skattemässiga skyldigheter</p> <p>541. Är medveten om att skatten kan skjutas upp i tillämpliga fall</p> <p>542. Är medveten om de nuvarande grundskattesatserna, t.ex. på inkomstskatt och skatt på varor</p>	<p>545. Betalar skatter och/eller begär skatteåterbäring beroende på vad som är tillämpligt</p> <p>546. Håller koll på de personliga skyldigheterna och rättigheterna när det gäller skattefrågor</p> <p>547. Beaktar alla skattemässiga skyldigheter vid budgetering och upprättande av långsiktiga finansplaner</p> <p>548. Tar hänsyn till skattemässig behandling vid val av finansiella produkter</p>	<p>550. Medger att det är viktigt att betala skatt</p>

	<p>543.Är medveten om olika typer av skattemässig behandling av olika finansiella produkter, såsom hypotekslån, pensioner eller sparande</p> <p>544.Är medveten om att det går att hantera (vissa) skattefrågor online</p>	<p>549.Kan använda skattemyndigheternas onlinetjänst för att hantera skattefrågor</p>	
4.7 Yttre påverkan	<p>Yttre påverkan</p> <p>551.Förstår hur ekonomiska faktorer, såsom recession eller hög inflation, och andra faktorer (t.ex. kopplade till klimat, miljö eller pandemiska sjukdomar) kan påverka aspekter av den privatekonomiska statusen, däribland förmögenheten</p>	<p>552.Följer nyheter om händelser som kan påverka den privatekonomiska tryggheten eller det finansiella välmåendet</p>	<p>553.Är inställd på att vid behov göra ändringar i finansplanen mot bakgrund av yttre faktorer</p>
	<p>Makroekonomisk inverkan på privatekonomin</p> <p>554.Förstår att politiska förändringar på områden som statliga förmåner, räntor, pensionsreformer eller arbetsrätten kan påverka privatekonomiska beslut och planer</p> <p>555.Känner till de viktigaste organen med inflytande över det ekonomiska systemet</p>	<p>556.Gör vid behov ändringar i finansplanen efter att ha bedömt effekterna av yttre faktorer</p> <p>557.Identifierar strategier för att säkerställa de finansiella tillgångarnas motståndskraft mot faktorer och risker på medellång till lång sikt (inklusive klimatrelaterade risker)</p>	

	<p>Reklam</p> <p>558.Är medveten om att marknadsföring, presentation av information, media, grupptryck och sociala medier kan påverka privatekonomiska beslut</p> <p>559.Förstår att onlinereklam kan skräddarsys</p> <p>560.Är medveten om reklamens roll när det gäller att lyfta fram vissa typer av produkter eller tjänster och hur det personliga digitala fotavtrycket påverkar vilken typ av reklam som visas på nätet</p>	<p>561.Utarbetar strategier för att minimera oönskade konsekvenser av marknadsföring, partisk presentation av information och sociala påtryckningar för privatekonomiska beslut</p> <p>562.Agerar för att fatta objektiva beslut om värdet av en annonserad finansiell produkt eller tjänst</p>	<p>563.Har inga problem med att vidta åtgärder om reklamen varit vilseledande</p>
	<p>Större hållbarhetseffekter av privatekonomiska beslut</p> <p>564.Förstår att enskilda ekonomiska beslut får konsekvenser för hållbarheten i ekonomin, lokalsamhället och samhället i stort. Effekterna varierar beroende på hållbarhetsnivån för den köpta produkten eller tjänsten</p>		